

PIIRTÄJÄN POSTIA

Veikko "Joonas" Savolainen ja alekirjoittanut kertoilee tulevissa Sarjainfoissa sarjakuvasta ja sen tekemisestä. Näitten juttujen tarkoitus on auttaa lähinnä "pöytälaatikkosarjareita" kehittämään harrastustaan ja antaa eväitä asiasta todella innostuneille aina ammattilaisen kivisen polunkin alkuun. Jos näitä muitakin asiasta kiinnostuneet lukevat, se heille sallittakoon - kuten myös lukemansa kriitikointi, jota toivotaan kirjallisen saapuvan Sarjainfon toimitukseen.

Kaikilla on kuulemma syynsä. "Miksi" on kysymys, jonka jokaisen sarjarinkin on hyvä esittää itselleen, ainakin kerran. Ja mieluummin ennen muita, jotka esittävät sen joka tapauksessa heti, kun tämä arveluttava harrastus heidän tietoonsa saatetaan. Kysymyksellä on erityinen oikeutuksensa tässä uuslukutaidottomuuta pelkävissä ja lähes kotoperäisestä sarjakuvasta vapaassa maassa. Niinpä ennen tussiin ja sen levityslaitteisiin syventymistä haluan kohdaltani vastata tähän kysymykseen. Siis: Miksi piirrän sarjakuvia - ja yritän auttaa vieläpä muitakin piirtämään?

Sarjakuva on Suomen vierasperäisin, köyhäsäilyttöisin ja aliarvois-
tetuin ilmaisumuoto. Vakavasti otettavana kulttuuri-ilmiönä saati taiteena siitä ei edes keskustella. Kun esim. elokuvaa ja valokuvaa ei vieläkään tässä maassa ymmärretä kohdella säädöllisellä tavalla, niin sarjakuvalla on matkaa niidenkin nykyiseen asemaan vielä melkoisesti. Rinnastus tuntuu kohtuuttomalta vertailtaessa vaikkapa kotimaisen elokuvan ja sarjakuvan saavutuksia ja merkitystä. Väitän kuitenkin, että sarjakuvalla voisi ja tulisi olla merkitystä kansallisen kulttuurimme osana ja suomalaisen identiteettimme rakentajana siinä kuin elokuvallakin. Eikä vähiten siksi, että tämä pyrkimys innoittaa kansallisen sarjakuvamme (jos sellaisesta nyt edes voidaan puhua) myötäilemistä ja siten tukemasta rappeutuvaa ylikansallista massaviihdettä ja kääntää sen toimimaan tätä vastaan. Ilman piirtäjiä se ei onnistu ja siksi yritän piirtää niin hyviä suomalaisia sarjakuvia kuin osaan.

Mutta muutakin tarvitaan kuin piirtäjiä. Puuttumatta tarkemmin niihin syihin, joista sarjakuvan aliarvoisuus johtuu, mainitsen muutamia tästä aiheutuvia seuraamuksia.

Lehdet ja kustantajat ovat kiinnostuneita kotimaisesta sarjasta vain, jos se tulee maksamaan yhtä vähän tai vain vähän enemmän kuin syndikaattisarja. Lehdet eivät hae, eivätkä saisikaan erotusta kulttuurimäärärahoista.

Piirtäjät ovat hakeneet ja saaneetkin apurahoja (kolmannes tai vähemmän anotusta) käsikirjoitukseen ja piirtämiseen. Julkaisemisen on odotettu hoituvan kaupallisen kustantajan toimesta. Jos hoituu, niin vähittäismyyntihinta on kolmin- tai nelinkertainen vastaavaan ylikansalliseen tuotteeseen nähden, jota tuetaan yleensä vielä voimakkaalla markkinoinnilla. Kotimaista taas juuri ei lainkaan. Kustantajat eivät hae eivätkä saisikaan kulttuurimäärärahoja tappioitten tasaamiseen, kuten Ruotsissa on laita.

Alankoulutusta ei ole katsottu tarpeelliseksi antaa lainkaan. Graafisen pääaineen opiskelijat eivät käy läpi edes alkeita Taide-teollisessa korkeakoulussa. Niinpä minäkin siellä opiskellessa piirrän sarjakuvia ja kirjoitan niitä vain oman kokemukseni pohjalta ja mitä nyt vähän kokeneemilta olen kuullut.

Maan ainoa sarjakuvaa tutkiva, siitä tiedottava ja kotimaista tuotantoa edistämään pyrkivä järjestö saa jo opetusministeriön lämmintä kättä. Toimintatuesta ei ole vielä tietoaakaan.

Sarjakuvaa syytetään ns. uuslukutaidottomuuden levittämisestä nuorison väkivaltaistamiseen. Sille harkitaan kielto lakeja tai ollaan kuin sitä ei olisiakaan.

Ja kaiken aikaa, päivittäin, vuodesta toiseen sadattuhannet suomalaiset lukevat sarjakuvia, suuri osa niistä ansaitsee lähes kaiken sen aliarvostuksen, mistä sitten koko sarjakuva saa niin epäoikeudenmukaisesti kuin totaaliseistikin nauttia.

Piirtäjien itsensä on ensimmäisinä arvostettava työtään ja harrastettava kovaa itsekritiikkiä. Vain siten syntyy todella hyviä sarjakuvia. Ja vain hyvät sarjakuvat voivat muuttaa yleistä arvostusta paremmaksi ja siten parantaa sarjakuvan asemaa. Siksi yritän auttaa uusia piirtäjiä kykyjeni mukaan.

Mikä on sarjakuva? Mitä siinä on niin omaperäistä, ainutlaatuisia ja ilmaisuvoimaita, joka erottaa ja oikeuttaa sen omaksi ilmaisumuodokseen - jopa taiteenlajikseen?

Määrittellen sarjakuvaa - hyvää sarjakuvaa näin: se esittää sisältönä kuvan ja tekstin yhteistyöllä loogisena ja sujuvana liikkeenä kuvasta seuraavaan, vasemmalta oikealle ja ylhäältä alas edeten. Kuvalla ja tekstillä on oma informaationsa, joiden summa on täysin ymmärrettävissä vain edellisten ja seuraavien kuvien avulla. Teksti on osa kuvaa ja sen suunnittelua. Sillä on myös visuaalinen viestinsä, joka luonnehtii hänen laatua ja osoittaa sen aiheuttajan. Sarjakuva voi toimia erinomaisesti ilman tekstiä - kuvatta ei koskaan.

Elokuva ja sarjakuvat ovat ainoat kuvalliset ilmaisumuotot, jotka käyttävät aikaulottuvuutta kerronnan oleellisena osana (dia-ohjelma on jokin uusi ja erittäin mielenkiintoinen tulokas tähän joukkoon). Elokuvan ohjaaja ja leikkaaja rytmittävät aikaa 1/24 sekunnin tarkkuudella. Katsojan "lukunopeus" on päätetty jo ennen esitystä. Sarjakuvapiirtäjä pyrkii samaan. Hänellä on useita keinoja vaikuttaa lukijan lukunopeuteen eli luoda kerrontaan aikaulottuvuutta, mutta lukijan ei tarvitse täysin alistua siihen. Sarjakuvaa voisi käänteisesti verrata kuunnelmaan, jossa äänellä ja tarkalla ajoituksella pyritään luomaan kuuntelijalle tiettyjä mielikuvia. Visuaalisesti rikasta ja hyvin rytmitettyä sarjakuvaakin lukevat eri ihmiset eri tavoin. Toiset "lukevat" kuvat huolellisesti jopa palaavat takaisin päin ja nauttivat löydöistään. Toiset taas hotkivat kuvat käyttäen aikaa vain kuilien lukemiseen. Sarjakuvakerronnan suurin heikkous lieneekin juuri se, että se voidaan hotkia. (Elokuvaa ei voi hotkia ja kirjastakin joutuu ahmimaan jokaisen sanan eli yksityiskohdan).

Sarjakuva itse on osaltaan syytä tämän lukutavan kehittämiseen. Sarjakuvat yleensä ja lehtistriinit erikoisesti tuntuvat köyhtyvän sekä kuvallisesti että sisällöllisesti. Pääsääntöisesti tulee stereotyyppisiä ja stereotyyppisiä lähes merkkejä. Kielet lähestyvät sähköilmaisua jne. Tämä on valitettavaa, koska sillä on vaikutuksensa sarjakuvan arvostuksen lisäksi myös lukutottumuksiin rikkaamman ja tutkimista ansaitsevan sarjakuvan vahingoksi.

Sarjakuva kuten muutkin ilmaisulajit ovat välineitä itse pääasian eli viestin välittämisessä, vaikka McLuhan väittämään, että väline on viesti. Kamera voi olla valokuvaimisen tarkoitus liikemiehille, mutta aidolle valokuvaajalle ei koskaan. Ilmaisulajikseen ei ole itse tarkoitus. Jos asia luontuu paremmin tekstiksi kuin kuviksi on syytä kirjoittaa mieluummin vaikkapa novelli kuin piirtää sarjakuva.

Edellä sanotusta saattaa saada sen käsityksen, että yritän häitellä kaikkia iloisia lännkäri-, agentti-, sota- ja vampyrisarjareita heti joko vaihtamaan aiheita tai lopettamaan. Tämä olisi oahinta, mitä voisi tapahtua, sillä innostus ja piirtämisen tuottama ilo on välttämätön ja alkuvaiheessa täysin riittävä syy sarjakuvien piirtämiseen.

Mutta sitten, kun sarjoilleen haluaa laajempaa merkitystä, kun haluaa tuottaa iloa ja virikkeitä muillekin, on niiden sisältöön harkittava jo paljon tarkemmin.